

Adli Süreçte Mahpus Kız Çocuğu Olmak

DİLEK ÇELİK* - FATMANUR CAYGIN** - SELMİN CANSU DEMİR***

* İstanbul Gedik Üniversitesi Psikoloji Bölümü Dr. Öğretim Görevlisi

** İstanbul Barosu, Stajyer Avukat

*** Özyeğın üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi

CİSST | TCPS

CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ

TÜRKİYE HAPİSHANE ÇALIŞMALARİ MERKEZİ

I. GİRİŞ

Hapishanelerdeki kadın nüfusun erkek nüfusa, çocuk nüfusun yetişkin nüfusa oranla daha az olduğu bilinmektedir. Yetişkin mahpus erkeklerin sayısının yetişkin mahpus kadınlardan ve mahpus kız çocuklarından her dönemde çok daha fazla olması hem kadın hem de çocuk olmaktan kaynaklı iki özel duruma sahip olan kız çocuklarının ihtiyaçlarının da göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Kadınların ve çocukların esas alınmadığı; sağlık, eğitim, çalışma, hijyen, güvenlik gibi koşullar bakımından erkek mahpus nüfusu dikkate alınarak inşa edilen infaz sisteminde, kız çocukları ve yaşadıkları sorunlar görünür olamamaktadır.

İnfaz kurumları, kız çocuklarının toplumsal hayatta maruz kaldıkları ayrımcı uygulamaları pekiştirmekte, yaşa ve cinsiyete dayalı farklılıklara karşı ayrımcı bir tutumu içermektedir. Kız çocukları genellikle uğradıkları hak ihlalleri sonucu suç ile ilişkilenmekte, özgürlüğünden yoksun bırakmanın son çare olması ilkesi göz ardı edilerek hapsedilmekte, hapishanede özel durumları dikkate alınmamakta, yetişkinlere ve erkeklere nazaran hapsedilmenin zorlayıcı koşulları ile baş etmekte güçlük çekmekte, tahliye sonrasında da toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle çok daha ağır koşullarla mücadele etmektedirler.

Mahpus kız çocuklarının ihtiyaçlarını gözeten politikalar geliştirilmesi, tutuklanmalarının önüne geçilmesi, kapatıldıkları süre zarfında ise özel durumlarına uygun muamelelere ve tahliye sonrasında da destek programlarına tabii tutulmalarının sağlanması gerekmektedir. Bu çalışma ile bu zamana kadar akademik dünyanın pek ilgisini çekemeyen VE bu nedenle de bilimsel bilgi üretiminin çok sınırlı olduğu mahpus kız çocukları ele alınacaktır.

Kadınların ve çocukların esas alınmadığı infaz sisteminde, adeta görünmez hale gelen kız çocuklarının, muhatap oldukları ilk soruşturma işleminden itibaren yaşadıkları ayrımcı uygulamaları görünür kılmak ve mahpus kız çocuklarının özel durumlarına uygun muamele görme ile tahliye sonrasındaki destek hizmetlerinden faydalanma haklarına ilişkin programlar oluşturulmasına katkı sağlamak araştırmanın amacıdır.

Bu araştırma ile çocuklarla birlikte çalışan meslek elamanlarının kız çocuklarına yönelik tutumları değerlendirilecek; suça sürüklenen ve mahpus kız çocukların adli süreçteki ihtiyaçları tespit edilecek, alandaki uzmanların tecrübeleri doğrultusunda sistem değişikliği önerisi getirilecektir.

I. Temel İlkeler

Türkiye'nin de tarafı olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BMÇHS) 40'ıncı maddesi uyarınca, taraf devletler, ceza yasasını ihlâl ettiği iddia edilen ya da ihlâl ettiği kabul edilen her çocuğun; yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının, toplumda yapıcı rol üstlenmesinin önemini göz önünde bulundurarak, saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul eder. Çocuklara özgü bir ceza adalet sistemini işaret eden bu hak, çocukları ilgilendiren işlem ve kararlarda, çocukların üstün menfaatlerinin ve ayrımcılık yasağının dikkate alınmasını, yaşama, katılım, gelişim ve korunma haklarının temin edilmesini, çocuğa hizmet verecek kurum ve kişilerin çocuk alanına özgü ve bu alanda uzmanlaşmış olmasını da zorunlu kılar.

BMÇHS, özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğun insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılması gerektiğini düzenlemiştir. BMÇHS'nin 37/b. maddesi uyarınca, taraf devletler, suça sürüklenen çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı ceza ve tedbirlere en son çare olarak başvurma yükümlülüğü altındadır. Bu uygulamanın olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulması ve eğitim esaslı kurumlarda, yetişkinlerden ayrı bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir. Anılan ilkeler, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun, 4. Maddesi ile de güvence altına alınmıştır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallar'ın (Beijing Kuralları) 26'ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "*Kurumlarda çocuklara sosyal, kültürel, mesleki, psikolojik, tıbbi ve bedensel olmak üzere yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirdiği ve tamamen iyileşmeleri amacına yönelik yardım sağlanmalıdır.*" düzenlemesiyle, kurumda tutulan çocukların cinsiyet temelli ihtiyaçlarının gözetilmesi ve buna yönelik desteklerin sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır. Aynı maddenin 4'üncü fıkrası; "*Çocuk kız suçlulara tutuldukları kurumlarda kişisel ihtiyaçları ve sorunları ile mütenasip ihtimam gösterilmelidir. Kızlara hiçbir surette çocuk erkek suçlulara gösterilenden daha az bakım, koruma ve yardım sağlanmamalıdır*" hükmünü barındırmaktadır. Açıklama kısmında, bu maddenin, mahpus kız çocukların erkek çocuklara göre daha az ihtimam gördüğü fikrinden kaynaklandığı, kız çocukların hapiste iken özel ihtiyaç ve sorunlarına daha fazla önem verilmesi gerektiği ve bu durumun suçluların eşit ıslahına ve BM Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne de uyumlu olduğu belirtilmiştir.

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları'nın (Havana Kuralları) 28'inci maddesinde: "*Çocuklar ancak, kendilerinin özel ihtiyaçları ve statüleri ile, yaşlarının, kişiliklerinin, cinsiyetlerinin ve işledikleri cezai fiil tipinin özel gerekleri ve ayrıca ruhsal ve*

fiziksel sağlık durumları ile, kendilerini zararlı etkilenmelere ve tehlikeli durumlara karşı koruyacak şartlar tam olarak dikkate alındıktan sonra tutulabilirler. Özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların farklı kategorilere ayrılmaları konusunda uygulanacak başlıca kriter, bu çocukların özel ihtiyaçlarına en iyi şekilde uyacak bakım türünün sağlanması ve onların fiziksel, ruhsal ve ahlaki bütünlükleri ve sağlıklarının korunmasıdır.” düzenlemesi yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin 10 No'lu Genel Yorumunda çocuk ceza adaletinde kapsamlı bir politikanın başlıca ilkeleri arasında yer alan ayrımcılık yapmama ilkesi kapsamında: *“Taraf Devletler, yasalarla ihtilafa düşen bütün çocuklara eşit davranılmasını güvence altına alan önlemler geliştirmelidir. İstikrarlı bir politikanın yokluğundan kaynaklanabilen ve sokak çocukları, ırksal, etnik, dine ve dile dayalı azınlıklara ait çocuklar, yerli halktan çocuklar, kız çocuklar, engelli çocuklar ve sık sık suç işleyen çocuklar gibi gruplarla ilgili fiili ayrımcılığa ve eşitsizliklere özel önem verilmelidir.”*

10 No'lu Genel Yorumun “Adil Yargılama Güvencesi” başlıklı 40'inci maddesinde de *“Kız çocuklar yasaları ihlal eden çocuklar arasında ayrı bir azınlık oluşturdukları için, daha önceki yaşamlarında istismara uğrayıp uğramadıkları ve özel sağlık gereksinimleri gibi konularda özel bir ilgi görmelidirler”* denilmiştir. Personel ile ilgili olan 97'inci madde, çocuk ceza adaletinin kalitesi açısından, ilgili bütün görevlilerin, ÇHS hükümlerinin içeriği ve anlamı ile özellikle gündelik uygulamalar konusunda sistematik ve sürekli olan uygun bir eğitimden geçirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu eğitim, yürürlükteki ulusal ve uluslararası yasal hükümler hakkında bilgiyle sınırlı tutulmamalı, aynı zamanda çocuk suçlarının nedenlerini, azınlık ve yerli halklardan çocuklara ve kız çocuklarına özel bir ilgi ile çocuk gelişiminin psikolojik ve başka yönlerini, gençlerin kültürünü ve dünyadaki eğilimleri, grup çalışması dinamiklerini, ceza yasasını ihlal eden çocuklara uygulanan önlemleri, özellikle adli kovuşturmayla başvurmaksızın alınan önlemleri de içermelidir.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin kız çocukları ile ilgili olarak vurguladığı bu ilkeler çocuklar için cinsiyete duyarlı bir yaklaşımın sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi de tutukevlerinin hemen her zaman erkek çocuklara göre tasarlanmış olmasına ve sayılarının çok daha az olmasına rağmen kız çocuklara hiçbir şart altında daha az ilgi, himaye, destek ve eğitim verilmemesi gerektiğini, bu kapsamda gerektiğinde eşit muamele sağlanması için ilave tedbirler alınması gerektiğini belirtmektedir.² Kız çocuklarının sağlık hizmeti ihtiyaçlarına özel bir dikkat sarf edilerek, jinekoloğa ve kadın sağlık hizmetleri eğitimine erişimlerinin sağlanmasını, hamile kız çocuklarına ve genç annelere uygun destek ve tıbbi bakımın mümkün olduğunca verilmesini ve tutukevinde kalmaları dışında alternatifler uygulanmasını vurgulamaktadır. Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi 10. Genel Raporuna atıfta

1 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye ilişkin Genel Yorumları 2006 – 2008, 10 Numaralı Genel Yorum, Madde 6, ICC Çocuk Hakları Serisi 4. International Children's Center (ICC), Şubat 2008, Çevrimiçi: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/BMCHK-Genel-Yorum-10-Ceza-Adaleti-Sistemi.pdf> Erişim Tarihi: 05.11.2018

2 Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı veya Onur kırıcı Muamelenin veya Cezanın Önlenmesi Komitesi (AİÖK), 2015 yılında yayınlanan Ceza Mevzuatı Uyarınca Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılan Çocuklar başlıklı 24. Genel Rapor, s.7. Çevrimiçi: <https://rm.coe.int/168073428d> (Erişim Tarihi: 11.11.2018)

bulunarak burada ayrıntılı olarak açıklanan özgürlüklerinden mahrum bırakılmış kadınlara ilişkin standartların tutuklu kız çocukları için de eşit bir biçimde geçerli olduğunu hatırlatmaktadır.

Çocuklara özgü düzenlemelerin yanı sıra kadın mahpuslar için kabul edilen Birleşmiş Milletler Kadın Tutuklulara Dair Tutumlar ve Kadın Failler İçin Hapis Dışı Tedbirlere Dair Kurallar (Bangkok Kuralları)³ kadın mahpuslara yönelik alınması gereken tedbirleri belirtmiştir.

Hem kadın cinsiyetinde hem de çocuk yaşta olmaları, kız çocuklarının bu iki özellikten kaynaklanan ihtiyaçlarının dikkate alınmasını gerektirir. Bangkok Kuralları, kız çocuklarının cinsiyetleri nedeniyle gereksinim duydukları yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bu kurallar, öncelikle, hapis cezasının kadınların tahliyelerinden sonra yeniden sosyalleşmelerini ve üretici bir şekilde yaşamalarını engellediği için zarar verici bir çözüm olduğunu vurgulamaktadır. Kurallar, hapishane yönetiminin sağlık, rehabilitasyon, personelin eğitimi, ziyaret hakları gibi hususlarda cinsiyet kimliğine özgü hizmetleri sunması gerektiğini belirtir. Bununla birlikte, arama prosedürleri kadının itibarına saygı göstermelidir. Bangkok Kuralları, kadın mahpusların hapiste özellikle tecavüz, cinsel saldırı ve aşılama riski altında olduklarını vurgulamaktadır.

2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Mahpus Kız Çocukları

Genellikle erkek davranışı olarak kabul edilen suçun, kadınlar tarafından işlenmesi halinde toplum düzeni için tehdit olarak görülmemesi, alandaki çalışmaların erkeklerin suç davranışları üzerine yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur (İçli, 2013). Suçu açıklayan teorilerin kadınların deneyimini göz ardı etmesi nedeniyle, feminist kriminoloji, kadın suçluluğunun kadın bakışıyla ele alınıp değerlendirilmesini, kadınların işledikleri suçların işleniş biçimlerinin, sosyal ve psikolojik süreçlerinin, suç işleme pratiklerinin kadınların deneyimlerinin esas alınarak incelenmesi gerektiğini savunmaktadır (Şahin ve Ağaoğlu Canay, 2018).

Çocuk adalet sisteminde de en az hizmet sunulan grup, suça sürüklenen kız çocuklarıdır. Adli sistemdeki çocuklar hakkında sahip olunan bilgi, oğlan çocukların tecrübelerine göre şekillenmekte; çocuk suçları teorileri, oğlan çocukları dikkate almaktadır. Feminist kriminologlar, suçla ilişkilenen çocukların gelişim süreçleri ile suç işleme motivasyonunda ve işledikleri suçların içeriklerinde cinsiyet temelli farklılıklar olduğunu ileri sürmektedir. Bu nedenle, çocuk adalet sistemine giren kız çocuklarına özgü problemler dikkate alınmalı, cinsiyet duyarlı yaklaşımın tercih edilmesi gerekmektedir. (Bartollas ve Schmallegger, 2017).

3 Birleşmiş Milletler Kadın Mahpuslar için Bangkok Yasaları El Rehberi, Penal Reform International izniyle Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Çevrimiçi: <https://hapistekadin.files.wordpress.com/2014/11/kadc4b1n-mahpuslar-ic3a7in-bangkok-yasalarc4b1.pdf>, Erişim tarihi 15.06.2018.

3. Adli Sistemdeki Kız Çocukları Hakkında Sayısal Veriler

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2017 yılında güvenlik birimine suça sürüklenme ile gelen veya getirilen 107.984 çocuktan %66,1'i erkek, %33,9'u ise kız çocuğudur; kız çocuklarının sayısı 15.135'tir⁴.

31.12. 2017 tarihi itibarıyla toplam hükümlü ve tutuklu sayısı toplam 232.340'dir. Bu sayının 222.444'i erkek, 9.896'sı kadındır. Mahpus nüfusun %95,7'sini erkekler oluştururken, kadınların %4,3'ünü oluşturduğu görülmektedir⁵. Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, 02.10.2017 tarihi itibarıyla hapis hane bulunan kadınların 5.034'ünün hükümlü, 4.951'inin tutuklu olduğunu açıklamıştır⁶. Aynı veriler, hapis hanelerde 1003'ü hükümlü, 1.825'i tutuklu toplam 2.828 çocuğun olduğunu göstermektedir. Ceza ve Tevkif Evlerinin güncel olmayan verilerine göre 01.04.2016 tarihi itibarıyla infaz kurumlarında bulunan 75 kız çocuğunun 26'sı hükümlü, 49'u ise tutukludur⁷.

Suç türü ve suçun işlendiği andaki yaş grubuna göre ceza infaz kurumuna giren ve tahliye olan hükümlülerin sayısına bakıldığında, 2017 yılında 12-14 yaş arasında 61, 14-17 yaş arasında 248 kız çocuğunun infaz kurumuna hükümlü olarak giriş yaptığı görülmektedir. 2017 yılında, 12-14 yaş arasında 58, 14-17 yaş arasında 220 kız çocuğunun infaz kurumundan hükümlü olarak çıkış yaptığı görülecektir. Bu çocukları kurumda bulunmasına neden olan suç türleri, hırsızlık, uyuşturucu madde ticareti, yağma, öldürme ve yaralama olarak sıralanmıştır.

İstatistiklerden anlaşıldığı üzere, kadınlar ve kız çocukları hapis hane nüfusunun çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Güncel verilerin paylaşılması, paylaşılan verilerin ayrıntılı olmaması alan ile ilgili bilginin üretimini sınırlandırmaktadır. Kız çocuklarının hapis hane ne kadar süre ile tutulduğu, yılda kaç çocuk hakkında tutuklama kararı verildiği, çocukların hangi kurumlarda kaldığı bilgileri ise paylaşılmamaktadır.

4. İnfaz Kurumları

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'inci maddesi, çocukların yetişkinlerden ayrı yerde tutulması gerektiğini vurgulamaktadır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 15'inci maddesine göre çocuk hükümlüler hakkında verilen cezalar, eğitim, meslek edindirme ve yeniden toplumla bütünleştirilme amaçları güdülen çocuk eğitim evlerinde yerine getirilir. Aynı Kanun'un 11'inci maddesi çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında tutulacağını, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde ise kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine

4 <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27609> Erişim tarihi: 20.06.2018

5 <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27610> Erişim tarihi: 20.06.2018

6 http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/istatistikler/yeni_yillar.asp Erişim tarihi: 20.06.2018

7 Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü, İstatistikler, Yaş Gruplarına Göre Dağılım (01.04.2016 tarihi itibarıyla) www.cte.gov.tr, Erişim tarihi: 20.06.2018

yerleştirileceklerini düzenler. Buna göre, kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması halinde kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar. CGTİHK'nın 10'uncu maddesi uyarınca kadın kapalı ceza infaz kurumlarının ihtiyacı karşılama bakımından yetersiz olması hâlinde, kadın hükümlülerin hapis cezalarının diğer kurumların, erkek hükümlülerin kaldığı bölümlerle bağlantısı olmayan bölümlerinde infaz edilmesi gerekmektedir.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesindeki açıklamaya göre Türkiye'de 9 kadın kapalı ceza infaz kurumu, 7 çocuk kapalı ceza infaz kurumu ve 6 çocuk eğitimevi bulunmaktadır⁸. Çocuklara özgülenmiş kurumlardan sadece İzmir Urla Çocuk Eğitimevinde hükümlü kız çocuklarının kaldığı bilinmektedir.

Açıklananlar, Türkiye'de kız çocuklarına özgü bir infaz kurumu anlayışı olmadığını, kız çocuklarının kadın hapishanelerinin çocuklara ayrılan koşullarında tutulduğunu, kadın hapishanelerinin bulunmadığı yerlerde kadın mahpusların dahi erkek hapishanelerinin kendilerine ayrılan bölümlerinde kaldıklarını, bu nedenle kadın hapishanesinin olmadığı yerlerde hapsedilen kız çocuklarının yetişkin erkekler için inşa edilmiş hapishanelerde tutulduğu göstermektedir.

5. Kız ve Oğlan Çocuk Suçluluğu Arasındaki Farklar

ABD Adalet Bakanlığı Adalet Programı Müdürlüğü tarafından fonlanan Kız Çocukları Araştırma Grubu'nun hazırladığı rapor kapsamında, kız çocuk suçluluğunu içeren 1600 çalışmanın bulguları özetlenmiştir⁹. Bu çalışmada, kız ve oğlan çocuk suçluluğu arasındaki farklılaşmalar dikkat çekmektedir. Buna göre, kız çocukların suça ilişkin davranışı, oğlan çocuklarına oranla daha az ciddi suçlarda ortaya çıkmakta ve daha az tekrarlanmaktadır. Annie E. Casey Vakfı'nın Çocuk Tutukluluğuna Alternatif Girişimi (JDAI) tarafından çeşitli ABD gözaltı kurumlarında gözaltı kalıpları üzerine yürütülen bir araştırma, kızların oğlan çocuklara oranla daha az ciddi suçlar nedeniyle tutuklandığı savını desteklemektedir (Miazad,2002). Bununla birlikte, kız çocuklarının oğlan çocuklara kıyasla, cinsel taciz ve tecavüz gibi travmalara ve olumsuz yaşam deneyimlerine daha çok maruz kaldığı; anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi ruhsal problemleri daha çok yaşadığı bilinmektedir. Aile içerisinde yaşanan problemler ve karmaşık aile süreçleri kız çocuklarının suça sürüklenmesinde önemli bir etkidir (Schmallegger ve Bartollas, 2017).

Çocukların suça sürüklenme nedenleri ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda; oğlan çocuklarının suça ilişkilene nedeninin genel anlamda antisosyal akranları ile iletişimi ve akran etkileşimi olduğu belirtilirken, kız çocuklarının problemleri ve cezai davranışlarının sebebinin tipik olarak istismar, cinsel şiddet ya da travmaya sebep olan aile içi problemler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Miazad, 2002).

8 Çevrimiçi: <http://www.cte.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.12.2018

9 Çevrimiçi: http://www.justicestudies.com/pubs/causes_girls.pdf Erişim tarihi: 10.10.2018

Kız çocuklarının, kötü muameleye maruz kaldıkları ev ortamından kaçarak hayatta kalma güdüsüyle hırsızlık, fuhuş, uyuşturucu gibi suçlarla ilişkilene ve bu suçlardan dolayı ceza alma oranlarının oğlan çocuklarına kıyasla çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kerig ve Schindler, 2013).

Bloom ve Covington'a göre, suça sürüklenen tipik bir kız çocuğunun; geçmişine bakıldığında başta fiziksel, cinsel ve duygusal olmak üzere istismara maruz kaldığı; düzensiz bir aileden geldiği, aile içinde birbirinden kopukluk olduğu, madde kullanımını da dâhil olmak üzere akıl sağlığı sorunları bulunduğu bilinmektedir.

Tüm bu araştırmalardan hareketle, suça sürüklenen kız çocuğu profilinde; istismar, problemlili aile, ruh sağlığı ve madde kullanımını problemlerinin ortak payda olduğunu söylemek mümkündür (Schmallegger ve Bartollas, 2017).

5.1. Cinsel İstismar

Kız çocuklarının aile içinde maruz kaldıkları şiddet ve istismar, yaşadıkları travmalar ile işledikleri suçlar arasındaki bağlantı, çocuk adalet sisteminde görmezden gelinmektedir. Ancak birçok araştırma, kız çocuklarının maruz kaldıkları şiddet ve istismar ile işledikleri suçlar arasındaki bağlantıları ortaya koymuştur.

Ev ve aile içinde duygusal, fiziksel ve cinsel istismara uğramanın kız çocuklarının evden kaçmalarına sebep olduğu, evden kaçan kız çocuklarının ise hayatta kalabilmek için hırsızlık, fuhuş gibi suçlarla ilişkilendiğini ortaya konmuştur (Hoyt & Scherer, 1998; McCormack et al., 1986; Phelps, McIntosh, Jesudason, Warner, & Pohlkamp, 1982). Nitekim yapılan bir araştırma kapsamında da fuhuş yapan kadınların yaklaşık %60'ının çocukluk çağında cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir (Silbert & Pines, 1982).

Sonuç olarak, sisteme dâhil olan birçok kız çocuğu için üzerinde durulması gereken nokta, belirlenmemiş ve tedavi edilmemiş geçmiş travmalardır, bu çocukların yaşadığı duygusal problemlerin temelinde cinsel istismar/ fiziksel istismar geçmişi barınmaktadır (Schaefer, 2008).

5.2. Problemlili Aile

Kız çocuklarının ailelerinde daha az özerkliğe sahip olduğu varsayımı nedeniyle, suç davranışının açıklanmasında aile yapısı ve aile içi dinamikler özel bir önem kazanmıştır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda, kadın suçluların aile koşullarının etkilerine daha fazla maruz kaldıkları düşünülmektedir (Barton ve Figueria-McDonough, 1985; R. Johnson, 1986; Kroupa, 1988).

Adalet sistemine dâhil olan kız çocukları oğlan çocuklarına kıyasen hem parçası hem de mağduru oldukları çatışmalı aile ortamlarından gelmektedirler (Zahn et al., 2008; Chesney-Lind ve Belknap, 2004). Kızların sürekli olarak aile içi şiddete maruz kalmaları, saldırgan tavır sergilemelerine ve sonucunda adalet sisteminin bir parçası olmalarıyla mağduriyetlerinin artmasına sebep olmaktadır

(Kerig ve Ford, 2014). Kız çocukları, hem aile içi şiddet nedeniyle hem de bu şiddetin yansıması olarak kanunla çatışan davranışları nedeniyle adalet sisteminin mağduru haline gelmektedirler.

Birçok araştırma kız çocuklarının, özellikle aile içi, yakın kişisel ilişkiler bağlamında meydana gelen istismar biçimleri olmak üzere, erkek akranlarına göre daha yüksek oranda aile içi şiddet ve cinsel saldırı gibi mağduriyetler yaşadığını göstermektedir. Örneğin, 1300'den fazla tutuklu çocuk ile yapılan bir çalışmada ulaşılan sonuca göre; oğlan çocuklarının toplum içinde şiddeti deneyimleme oranının kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu belirtilmişken, kız çocukları için bu deneyimin aile içinde aile içi şiddete maruz kalma şeklinde ortaya çıktığı belirtilmiştir. Kız çocukları için bu oran %37.8'ken, oğlan çocukları için %14.9 olarak belirlenmiştir. (Kerig ve Ford, 2014)

5.3. Ruh Sağlığı

Araştırmalar, travma sonrası stres bozukluğunun kız çocuklarında oğlan çocuklardan 3 kat daha yaygın olduğunu göstermektedir (McLaughlin, 2013). Ek olarak yargılanan kızların, oğlan akranlarına göre daha şiddetli travma sonrası stres bozukluğu belirtileri gösterdiği tespit edilmiştir (Kerig ve Becker, 2012).

Stanford Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma kapsamında, kız çocuklarının maruz kaldıkları fiziksel ve cinsel istismar sebebiyle travma sonrası stres bozukluğu, intihara eğilim ve sınırda kişilik bozukluğu problemleri yaşama eğiliminin oğlan çocuklarına oranla çok daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında ayrıca kız çocuklarının travma geçmişleri sebebi ile oğlan çocuklarına kıyasla 4 kat daha fazla agresif davranışlarda bulunma eğiliminde olduğu belirtilmiştir (Miazad, 2002).

5.4. Madde Bağımlılığı

Cinsel ve fiziksel istismarın ardından gelişen sürecin madde bağımlılığı ve devamında suçla ilişkilendirme olarak etkili olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur (Dembo et al., 1989; Dembo et al., 1987; Snyder & Sickmund, 1995).

6. Mahpus Kız Çocuklarının İnfaz Sürecindeki Özel İhtiyaçları

Ulusal ve uluslararası mevzuatta, adalet sisteminin her aşamasında çocuğun yüksek yararı ilkesinin temel alınacağı belirlenmiştir. İnfaz sürecinin de bu ilkenin temel alınarak kurgulanması ve özelleştirilmesi gerekmektedir. Bu duruma ilişkin düzenlemeler, temel ilkeler başlığı altında ayrıntılı olarak verilmiştir.

Çocuğun yüksek yararı ilkesinin tesis edilmesinin ilk adımı, cinsiyet temelli yaklaşımlar geliştirilmesidir. Kız çocuklarının cezaların infazı sürecindeki ihtiyaç ve gelişimleri oğlan çocuklarından

farklılık göstermektedir. Ancak oğlan çocukları temel alınarak kurgulanan bu sistemde, kız çocuklarının da oğlan çocuklar kadar “*çocuğun yüksek yararı*” ilkesi çerçevesinde koruma görebilmesi için, kız çocuklarının özel ve cinsiyet temelli ihtiyaçlarına yoğunlaşılması, kurumların bu ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendirilmesi gerekmektedir.

Uluslararası Af Örgütü de 1999 yılında ABD Çocuk Adalet Sistemi’ne ilişkin hazırladığı bir raporda kız çocukları ve oğlan çocuklarının kurumlarda kendilerine sunulan hizmetlerden yararlanabilme ve genel olarak eşit imkânlarla sahip olabilmeye konusunda adaletsizlikler olduğunu vurgularken, raporda adalet ile kastedilenin çocukların ihtiyaçlarının gözetilerek sunulan hizmetin seviyesi olduğu belirtilmiştir (Miazad, 2002).

6.1. Ruh Sağlığı Destekleri

Genel itibarıyla çocuk adalet sistemi, cinsiyet ayrımı yapmaksızın çocukların ruh sağlığının iyileştirilmesi ve zihinsel gelişimlerinin en iyi düzeyde sağlanabilmesi için gerekli hizmet ve fırsatları sunmakta yetersiz kalmaktadır. Ancak kız çocuklarının özel ihtiyaçlarından hareketle, bu yetersizliğin kız çocukları için çok daha yıkıcı etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Amerika’da yürütülen bir araştırmaya göre; suça sürüklenen kız çocukları, akran oldukları suça sürüklenen oğlan çocuklarına kıyasen daha fazla depresif ve endişeli semptomlar göstermiş, intihara eğilim oranlarının kıyasen daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bir diğer önemli tespit ise; kız çocuklarının suça sürüklenme nedenleri başlığı altında da değinilen cinsel istismar ve sonrasında yaşanan ağır travmaların varlığıdır. Araştırma sonucunda; kız çocuklarının oğlan çocuklarına kıyasen daha çok istismara uğradığı tespit edilmiş ve sonrası yaşadıkları psikolojik travmaların daha ağır olduğu belirlenmiştir (Miazad,2002).

Özellikle, istismar sebebiyle yaşanan ağır travmalara cevap veren kurumların geliştirilmemesi ve bu konuda cinsiyet temelli programlar başlatılmaması, kız çocukları ve kadınların istismara dayalı hakimiyet altında olma korkusu ve güven problemini daha da artıracak ve sonucunda kadınlar daha agresif ve saldırgan tutumlar sergileyebileceklerdir (Schaefer, 2008).

6.2. Cinsiyet Temelli Sağlık Hizmeti

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 24. Maddesinde; Taraf Devletler’in, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanıdıkları ve Taraf Devletler’in, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterecekleri düzenlenmiştir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi 15 Numaralı Genel Yorum çocuğun mümkün olan en yüksek sağlık hakkına ulaşma hakkına ve bu hakkın yerine getirilmesine ilişkin temel ilkeler belirlenmiştir.

Sağlık hakkının yerine getirilmesi kız çocukları ve kadınlar bakımından daha farklı bir anlam ve

önem arz etmektedir. Bu husus Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde de özellikle belirtilmiş ve Sözleşme ile taraf devletlere sağlık hizmetleri alanında kadına karşı ayrımcılık niteliğinde olan her türlü uygulamanın sonlandırılması yükümlülüğünü yüklemiştir. Bu yükümlülüğe rağmen; genel olarak tüm dünyada hapishaneler ve kurumlar erkek odaklı dizayn edilip işletildiği için, kız çocuklarının ve kadınların özel sağlık ihtiyaçlarının tam ve eksiksiz olarak karşılandığını söylemek mümkün değildir. Özellikle kadınların adet döngülerine dayalı olarak değişebilecek beslenme, egzersiz ve hijyen ihtiyaçları cevapsız bırakılmaktadır (Penal Reform International, 2014). Ek olarak, adet döngüsü, vücut fonksiyon ve şeklindeki biyolojik değişiklikler gibi gelişimsel süreçleri kapalı oldukları kurumda deneyimleyen kız çocuklarının, yaşadıkları bu biyolojik ve cinsiyet temelli gelişimler konusunda ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerinin de kurumlarda erişilebilir olması oldukça önemlidir. Aksi halde; kız çocuklarının kendileri ve vücudunun biyolojik döngüleriyle barışık olmaması söz konusu olabilecektir. Bu durum da kapalı kalma durumundan oğlan çocuklarına kıyasla psikolojik olarak daha çok etkilendiği tespit edilen kız çocuklarının öz saygısını zedeleyecek ve çocuğun yüksek yararı ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, özellikle kurumlarda kız çocukları dahil olmak üzere kadın tutukların kişisel hijyen ihtiyaçlarını gözetme noktasında ihmaller olduğunu tespit etmiştir. Bu tutuklu grubu için temiz havlu gibi birtakım hijyen araçlarının oldukça önemli olduğunu ve bu kadar basit ve temel ihtiyaçların sağlanmamasının da aşağılayıcı muamele niteliğinde olduğunu belirtmiştir (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2006 English).

6.3. Gebelik

Birleşmiş Milletler Bangkok Yasaları kapsamında; hamile olan kız çocuğu mahkûmların hapishanelerdeki en savunmasız gruplardan biri olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu savunmasızlığın temelinde, sosyal damgalanma olduğu vurgulanmış, bu konuda yetersiz kalan kurumlar sebebi ile kız çocuklarının hamilelik süreciyle başa çıkmakta zorlandıkları belirtilmiştir.

Çocuğun yüksek yararı ilkesine, gebe veya anne kız çocukları bakımından özel bir dikkat ve ihtimam gösterilmelidir. Özellikle kurumlarda gebe kız çocuklarına özgü ebeveynlik, doğum, gebelik eğitimleri verilmesi, erken yaşta gebelik riskleri göz önünde bulundurularak sağlık durumunun sürekli takip edilmesi ve en önemlisi erken yaşta gebeliğin bir sonucu olabilecek sosyal damgalanma durumundan en az derece etkilenmeleri için psikolojik destek sağlanması Bangkok Yasaları ile öngörülmüş olan temel ilkeler arasındadır. (Penal Reform International, 2014)

II.YÖNTEM

Araştırma yöntemi olarak niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 39). Araştırma deseninin nitel seçilmesinin nedeni, araştırma konusunun derinlemesine araştırılmasına olanak sağlamasıdır. Nitel araştırmaların bir özelliği de keşfedici olmalarıdır. Keşfedici özelliğe sahip araştırmalar, üzerinde az çalışılmış konuları aydınlatmada oldukça kullanışlı ve yararlıdır (Neumann, 2012). Türkiye’de adli sistem içerisinde kız çocuklarının durumu daha öncesinde hiç çalışılmadığı için konuya özgü kavramların ve öne çıkan alanların bütüncül ve kapsamlı bir bakış açısıyla keşfedilebilmesi ve ileride yapılacak niceliksel analizlerin buna göre şekillendirilebilmesi için bu yöntem tercih edilmiştir.

Araştırmanın ara rapor sürecine kadar adli sistem içerisindeki kız çocukları ile çalışma deneyimine sahip 6 uzman ile derinlemesine görüşmeler yapılarak, veri analizi süreçleri tamamlanmıştır. Meslek elemanları disiplinler arası bir yaklaşımı koruyabilmek için geniş tutulmuştur. Katılımcılar kartopu yöntemi uygulanarak seçilmiştir. Katılımcılarla derinlemesine görüşme yöntemi kullanılarak yapılan görüşmelerde araştırılan ana temalar şu şekildedir:

- Adli sistemde suça sürüklenen kız çocuğu olma durumunu nasıl değerlendirirsiniz?
- Kız çocuklarının erkek çocuklarına / kadınlara nazaran suça sürüklenme nedenleri farklılaşmakta mıdır?
- Kız çocuklarının erkek çocuklarına / kadınlara nazaran hapisyanede farklı deneyimleri var mıdır?
- Tahliye sonrasında kız çocuklarını sizce neler bekliyor olabilir?
- Kız çocuklarının hapsedilmelerinin önlenmesi için neler yapılmalıdır?
- Adli ve infaz sisteminde cinsiyet ve çocuk temelli reformlara ihtiyaç var mıdır?

Ses kaydı alınarak elde edilen veriler deşifre edilerek yazılı veri haline getirilmiştir. Deşifre edilmiş görüşmeler daha sonrasında gömülü teori yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde kategori ve özelliklerin (adalet/infaz sisteminde kız çocuğu olmaya ilişkin temel konuların) belirlenmesi için sırayla aşağıdaki işlemlerin gerçekleştirilmiştir.

1. Başlangıç açık kodlama aşamasında metin kısımlarına kod atamak,
2. Bu kodları paylaşılan/ ortak anlamlarına göre kümeler halinde sıralamak,
3. Her bir kümenin anlamını bir kategoriye dönüştürmek,
4. Yeni bir kategori ortaya çıkmayana kadar kodlama sıralamasına devam etmek.

III. BULGULAR

Yapılan analizler sonucunda beliren temel temalar, görünmezlik, etiketlenme (toplumsal cinsiyet rolleri temelli), basit nitelikteki suçlar, genel istismar öyküsü ve cinsel şiddet, suça teşvik/yönlendirme, infaz sürecine ilişkin farklılıklar ve tahliye sonrasında yaşanabilecek zorluklar, tahliye sonrası öneriler ve reformlar olarak sınıflandırılmıştır. İnfaz sürecine ilişkin farklılıklar kadın mahkumlarından farklılaşan tecrübeler ve oğlan çocuklarından farklılıklar olarak 2 alt temada değerlendirilmiştir.

I. Görünmezlik

Yapılan görüşmelerde en sık karşılaşılan tema adalet sistemindeki kız çocuklarının “görünmez” olduğudur. Görüşme yapılan uzmanlar bunun başlıca sebebinin kız çocuklarındaki suç oranlarının oğlan çocuklarına nazaran çok daha düşük olması olarak değerlendirmektedir. Adalet sisteminde yer alan kız çocuk sayısının düşük olmasının, bu grubun gerek devletin adalet sistemi ve infaz politikalarındaki ihtiyaç analizleri ve reform politikalarında gerekse akademik çalışmalarda ve sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmekte olan çalışmalarda odak noktası haline gelemediğini vurgulamışlardır. Bu durum kısır bir döngü gibi görünmezlik olgusunu beslemekte ve kız çocuklarına ilişkin ihtiyaçların tespit edilebilmesini engellemektedir.

Adli sistemde suça sürüklenen kız çocuğu olma durumunu, görülmeyen bir durum olarak değerlendirebilirim. Kız çocuklarının adalet sisteminde sayıca az olmaları sisteme yönelik seslerinin daha az çıkmasına neden oluyor. Kaldı ki, bu sayıca azlık nedeniyle kız çocuklarının adalet sistemine girmeleri maddi bir sorun olarak ele alınıp inceleme konusu yapılmıyor. Literatüre bakıldığında da, kız çocukları için yapılmış çok az sayıda çalışma var. Bu çalışmaların niteliği de bize kız çocuklarının adalet sistemi içindeki yerlerine dair net bir bilgi vermiyor. (U3)

Tutuklanan erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından daha fazla olduğu için, erkek çocuk cezaevi ve eğitim evi sayısı da fazladır. (U2)

Suç tiplerine göre baktığınızda aslında kız çocuklar oransal olarak çok düşükler. Suç isnadıyla gelen çocuklar iyimser bir tahminle %3 belki. Bu şuna tekabül ediyor; bizde mesela yıllık dosya sayısı 600 civarı. Bunun yaklaşık 10 tanesi – iyimser bir rakam bu da- kız çocuklarına yönelik suç isnadı söz konusu. (U5)

Şu an bir çocuğun infaz kurumunda olmasının bize bir şey anlatması gerekiyor. Onları duymamız gerekiyor ancak eldeki veriler de bunu çözümlenecek nitelikte değil. Ve hak temelli verilere ne kadar ihtiyaç duyduğumuzu da bir kez daha vurgulamak lazım. (U6)

Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanan kız çocuklarının sayısı 2013 yılında 13 bine yakinken, 2017 yılında 8 bine düşmüş. Bu ciddi bir düşüş. Bir çaba olduğu ortada fakat bu çabaların nasıl gerçekleştiğini kurumların şeffaf olmaması nedeniyle

ya da kız çocuklarıyla ilgili akademik ve sivil toplum üretimlerinin olmaması nedeniyle sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek mümkün olmuyor. (U1)

Çocuk adalet sistemi tartışılırken çocuk neredeyse cinsiyetsizmiş gibi ele alınıyor ve çoğunlukla ilk akla gelen oğlan çocukları oluyor; dolayısıyla birçok çalışmada oğlan çocuklarına yoğunlaşıyor. Kız çocuklarının karakoldan başlayarak, hapisshaneden tahliye oluncaya dek büyük bir yalnızlıkla karşılaştıklarını, örgütlü bir destekle karşılaşmadıklarını düşünüyorum. (U1)

Şu an bir şeyleri etraflıca tartışabilecek bilgiye bile sahip değiliz ne yazık ki. Devlet, verilerini bu bağlamda tutmalı ve paylaşmalıdır. Şeffaf bir adalet sistemiyle karşı karşıya değiliz. Bunun yanı sıra sivil toplum örgütlerinin ve akademinin çocuk adalet sistemine toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bakmasına ve bilgi üretmesine ihtiyacımız var. (U1)

Çünkü kız çocuklarının sayısı çok az ve erkek çocuklarıyla karşılaştırıp kıyaslayamıyorsunuz. Kıyaslama yapabilmek için kız çocuklarının belli bir oranda olması lazım. (U5)

2. Etiketlenme

Görüşmeler esnasında uzmanların sıkça dile getirdiği temalardan bir diğeri ise etiketlenme olmuştur. Bu etiketlenmenin başlıca nedeni toplumsal cinsiyet rolleri odağında kız çocukları ve oğlan çocuklarına farklı yaklaşılmasıdır. Görüşmecilerin birçoğu kız çocuklarına biçilen bu rolle suç davranışına ilişkin toplumsal algının örtüşmediğini, bu nedenle oğlan çocuklarına kıyasla bir kız çocuk suç eylemi gerçekleştirip adalet sisteminin herhangi bir aşamasında yer aldığına, bu çocuğa daha “normal dışı”, “ahlaksızca” gibi sıfatlar yüklenerek adalet sistemi dışında da toplumsal bir yaptırım uygulandığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle adalet sisteminde çocuk olmanın daha riskli ve zorlayıcı bir deneyim olduğu dile getirilmiştir.

Elbette ki burada oğlan çocuklarıyla kız çocuklarının adliyede karşılaştıkları deneyimleri de düşünmek gerekiyor. Buna dair bir araştırma yok fakat kız çocuklarıyla oğlan çocuklarının yaşadıkları deneyimlerin farklı olabileceğini düşünüyorum. Çünkü kız çocuklarının tınak içinde bir suç işlemesi, o toplumsal cinsiyet rollerinin oldukça dışında bir davranış olarak algılanabilir ve oğlan çocuklarına kıyasla kız çocuklarının yaptıkları iki kez “ayıp, ahlaksızca” bir şey olarak görülebilir gibi geliyor (U1)

Toplumsal cinsiyet normları erkeğin suça itilmesini daha meşru bulup sosyal desteğini esirgemezken kız çocuğunun suça itilmesi “normalin dışı” olarak görülmekte ve kız çocuğunun etiketlenmesine yol açmaktadır. Örneğin bir erkek çocuğu “delikanlı”dır; kavgaya karışır; nezarete tutulabilir ya da tutuklanabilir; ancak kız çocuğunun kavgaya karışarak tutuklanması onu ahlaksız yapabilir. Kadın olmak hâlihazırda zor iken hapsedilmiş kadın olmak ve hapsedilmiş kız çocuğu olmak çok daha zordur. (U2)

Kız çocuklarının suça sürüklenen kız çocukları sıfatıyla yargılanması ve hatta tutuklanması o kişiler açısından biraz daha risk teşkil edebilir...Kız çocuklarının daha rahat etiketlenemediğini düşünüyorum. (U5)

Aslında kız çocuklarının adli sistem içerisinde gerek kolluk gerek başka yerlerde daha aşağılayıcı uygulamaların söz konusu olması muhtemel. Bu da aslında kişinin psikolojik bütünlüğünü tamamen bozan bir durum. O nedenle daha fazla risk altında olabilirler. (U5)

Adli süreçte suça sürüklenen çocuk olarak bulunmak başlı başına ayrı bir mağduriyet yaratır iken kız çocuklarının süreçten olumsuz olarak etkilenmesi daha yüksektir. (U4)

Görüşme yapılan uzmanların bazıları toplumsal cinsiyet rollerinin çocuğu adalet sisteminden uzak tutmaya çalışmak açısından da belirli ölçülerde farklılıklar yarattığını ancak bu mekanizmanın işlevselliğinin sorgulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Adalet sistemi içerisinde tümüyle uzak tutmaya çalışılan kız çocuklarına ilişkin genel yaklaşımın “aileye teslim etmek” olduğunu, ailenin çocuğu suçtan uzak tutmaya ilişkin tedbirlerinin de okuldan alma, evlendirme gibi yaptırımlara dayandığını bu durumun hem toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirir nitelikte olduğunu hem de kız çocuklarının bilişsel ve psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olabilecek ve daha da görünmez nitelikte kılacak nitelikte olduğunu vurgulanışlardır.

Örneğin yağma suçlarında suçun faili olarak değil de suçu kolaylaştıran olarak dosyaya eklenen çocukların okuldan alındığını biliyoruz. Birkaç tanesinde okul içerisinde gerçekleşen ya da aynı sınıf arkadaşları arasında gerçekleşen şeyler vardı. Bir tanesinde aile doğrudan okuldan almıştı. Madem okumuyor madem bunlarla uğraşıyor o zaman okumasın otursun evde. Bu aslında çocuğun cinsiyeti sebebiyle daha fazla baskıya maruz kalacağını da gösterir hem ailesi hem toplum tarafından. Oğlan çocuklarında böyle olmaz çünkü. Bir an önce evlendirilip sanık sıfatının ortadan kalkıp evinin kadını çocuğunun anası sıfatlarını almaya yönelik gibi. Erkek çocuklarında erkeğin suç işlemesi kader kurbanı deniliyor. Toplum bunu kanıksayabiliyor. Ama kız çocuklarının bunu yapması noktasında artık toplumsal ceza sistemi de devreye giriyor. (U5)

Adli süreç içinde daha mahkemede ve gözaltındayken bile kız çocuklarını bir şekilde geri çekmeye çalışan bir sistem olabileceğini düşünüyorum ben bir verim olmasa da. Zaten kız çocuklarını korumaya yaklaşan bir kültürel yapımız olduğu için, suça sürüklenmiş olsa bile direk oğlan çocuğu gibi bir reaksiyon vermektense biraz daha birkaç kez uyarı yapıp korkutup gözaltı sürecinde aileye teslim etme durumu olduğunu düşünüyorum somut bir verim olmasa da. Bunun da bir nedeni hakikaten kültürel bir şekilde kız çocuklarına yüklediğimiz değer. (U6)

3. Basit Nitelikteki Suçlar

Görüşmeler sırasında oğlan çocukları ve kız çocuklarına ilişkin suç türlerine ilişkin benzerlikler de vurgulanırken bazı uzmanlar kız çocuklarının daha basit nitelikteki suçlardan yargılandıklarını belirtmişlerdir.

Daha hafif suçlar olarak nitelendirilebilir (hırsızlık, hakaret, basit yaralama). (U4)

Tabii insan öldürmek, cinsel şiddet, siyasi olarak adlandırılacak ve suç olarak tanımlanan fiiller oğlan çocuklarına kıyasla yok denecek kadar az sayıda. Bu farklılıkları tartışmak gerekir. (U1.)

4. Genel İstismar Öyküsü ve Cinsel Şiddet

Suçta neden olan faktörler ve suç türü açısından karşılaştırmalarda en çok beliren temalardan biri kız çocuklarının cinsel şiddet başta olmak üzere, erken yaşta evlendirme, yoksulluk, aile içi şiddet, okullaşma oranlarının az olması gibi risk faktörlerine oğlan çocuklarına kıyasla çok daha fazla maruz kalmalarıdır. Bu durum hem suçun oluşumunda hem de suç türlerinde farklılıklar yaratmaktadır. Kız çocuklarında istismarcına karşı “kendini savunmak” adına işlenen suçlara da sıkça rastlandığı belirtilmiştir.

Cinsel şiddete maruz bırakılan bazı kız çocuklarının yakın partner şiddetine maruz bırakılan yetişkin kadınlar gibi kendilerini savunmak adına, ölmek adına öldürmek zorunda kaldıklarına tanıklık ettim. (U2)

Kadınların mahallerinde görüşme yapmıştık, bu kadınları bekleyen yıkık dökük, her hane 10 kişinin kaldığı bir mahalleydi. Elbette ki eğitim sisteminin dışındalar. Çocukları bekleyebilecek şeylerden biri sanki erken yaşta evlilik, yoksulluk ve hiç adil bir tanımlama olmayan “suç”. (U1)

Yoksulluk, göç, akran zorbalığı, madde kullanımı, ailesel faktörler, istismar, yaşanan çevre... hepsi birer risk faktörüdür. (U2)

Aile içi şiddette kız çocuklarının daha fazla aile içi şiddete maruz kaldığını görüyoruz. Ancak bu şiddetin niteliğine baktığımızda erkek çocuklarının daha ağır sonuçları olabilecek fiziksel istimara maruz kaldığını, kız çocuklarının ise daha çok duygusal istimara maruz kaldığını düşünüyoruz. (U5)

Okullaşma oranı kız çocuklarında genelde daha düşük oluyor. Ya hiç okula gönderilmemiş oluyor ya da ilkokul seviyesinde oluyor. Erkek çocuklarının da en son bir araştırmada şey çıkmıştı 6.6 yıl çıkmıştı. Erkek çocuklarında okullaşma oranı daha fazla. (U5)

Orada bulunma nedenlerinin çoğu cinsel şiddetten kaçınma sürecinde faile karşı kendilerini savunmak istemeleriydi. Tecavülden kaçmak için ya da tecavüz sonrasında adama zarar vermişler. (U6)

5. Suça Teşvik/Yönlendirme

Oğlan çocuklarına kıyasla kız çocuklarının genellikle basit nitelikteki suçlardan yargılandığı, eğer suçun niteliği ağırlaşıyorsa suçun mutlaka kendisinden yaşça büyük biri tarafından suça teşvik edilerek gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Bu durumda ceza sorumluluğu ve iradeden ne kadar bahsedilebileceği uzmanlar tarafından gündeme getirilirken bu durumun adli süreçlerde mutlaka dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Kız çocuklarının karışmış olduğu suçun ağırlığına bakıldığında; suç ağırlaştığında mutlaka yetişkin bir erkek ya da akran(erkek) ile birlikte suça karışma, yani kız çocuğunun yönlendirilme ile suça karıştığı da kendi kişisel gözlemimdir. (U4)

Kadınların hayatta kalma, hayata tutunma mücadeleleri - meşru müdafaa gibi- ile kız çocuklarının adalet sistemi içine girme nedenlerinin yakın olduğunu söyleyebilirim. Cezaevi içinde kız çocuğu ile temasta bulunan sosyal çalışmacı ve psikologların genel değerlendirmesi kız çocuklarının erkek arkadaşları nedeniyle cezaevine girdikleri yönünde. Bu durumu görüşme yaptığım bir kız çocuğunun deneyimleriyle örneklemek isterim. Görüşme yaptığım bir kız çocuğu, erkek arkadaşı nedeniyle içerideydi. Erkek arkadaşı yaşça büyük ve eylemleri suç teşkil eden biriydi. Bu nedenle kız çocuğu hakkında da aynı suçlamalarla dava açıldı. (U3.)

Suçta sürüklenme tipine baktığınızda erkek çocukları kanunda tanımlı tüm suçlar içerisinde yer alabilirken kız çocuklarının ekseriyetle içinde yer aldığı suç tipleri daha çok uyuşturucu ticareti ki bu da gelen dosyalardan gördüğümüz kadarıyla zaten aile uyuşturucu maddeyi satıyor. Kız çocuğu da ailenin bir ferdi olması sebebiyle buna iştirak etmiş oluyor. Orada belki bir iradeden de söz edemeyebiliriz. (U5)

Ya da yetişkinlerin kız çocuklarını kullandıklarına dair düşüncelerin olabileceğini düşünüyorum. (U1)

6. İnfaz Sürecine İlişkin Farklılıklar

6.1. Kadın Mahpuslardan Farklılaşan Tecrübeleri

İnfaz kurumlarında kız çocuklarının kadın mahkumlara kıyasla farklılaşan tecrübeleri açısından uzman görüşleri değerlendirildiğinde, kız çocuklarının kendilerine özgü infaz kurumlarında kalmadığı, ekseriyetle kadın mahkumların kaldığı infaz kurumlarında kız çocukları için ayrı koşullar oluşturulduğu, infaz kurumu işleyişinin ve düzenlenen aktivitelerin kadınlara özgü olması nedeniyle bu durumun kız çocuklarındaki izolasyon, depresyon ve yalnızlığı arttırdığı vurgulanmıştır.

Kız çocukları erkek çocuklara ve kadınlara nazaran çok daha izole bir hapsedilme deneyimi yaşıyor.Yalnızca erkek çocukların ya da yalnızca kadınların hapsedildiği kapalı cezaevleri varken kız çocukları genellikle büyük ve kendilerine uygun olmayan cezaev-

lerinde kalıyorlar. İstanbul örneği üzerinden bakılırsa Bakırköy kadın cezaevinin ortalama kapasitesi 800 kişidir. Bu 800 kadının bir arada kalması, belirli durumlarda bir araya gelmesi, dayanışma göstermesi anlamına gelirken ortalama 10 kişiden oluşan tutuklu kız çocuk koğuşu, yaşlarına ve gelişimlerine uygun olmayan sınırlı etkinlikler için koğuş dışına çıkabilirler. Yetişkinlerle bir araya gelmesi istenmeyen kız çocukları haliyle ne atölyelere ne konser, tiyatro etkinliklerine ne de voleybol turnuvalarına katılabilirler. Sosyal izolasyon onları depresyona ve yalnızlaşmaya yatkın hale getirir. Psiko-sosyal servis çalışanları her ne kadar çocuklara yönelik grup çalışmaları, koğuş ziyaretleri planlasa da iş yoğunluğunun çok yoğun olduğu cezaevlerinde sayıca çok üstün olan kadınlara daha fazla vakit ayırmak zorunda kalınır: (U2)

Uzmanlar ayrıca kadın mahkumlarla kız çocuklarının arasında dayanışma bilincine ilişkin benzerlik ve farklılıklara değinmiştir. Bazı uzmanlar kadınlar arasında oluşan iş bölümünün kız çocuklarına olumlu model oluşturduğunu düşünürken, bir kısmı da bu dayanışma ve işbirliğinin kız çocuklarının kadın mahkumlar tarafından kullanılmasına neden olabileceğini, bunun yetişkinden çocuğa yönelen bir şiddet olarak yorumlanabileceğini, gelişimsel olarak değerlendirildiğinde de kız çocuklarının kendi aralarında dayanışma göstermediğini vurgulamıştır.

Kız çocuklarının kaldığı ya da barındığı yerler kadın cezaevleri. Orda edindiğimiz izlenimler... iyi kötü bir iş bölümü yapıldığı. Yemek yapanlar var etrafı temizleyenler var birbirleriyle zaman geçirenler var. Daha fazla destekleyici aslında kadınlar arasında birlik. Dolayısıyla kız çocukları buraya girdiğinde bundan bir şekilde faydalanıyorlardır. (U5)

Bununda yanı sıra bizim görüştüğümüz iki kadın, hapisanede kaldıklarında yetişkin kadınlarla aynı koğuşta kaldıklarını ifade etmişti ve koğuşta "çavuş" ismi verilen, idarenin zaten haberinin olduğu ve anladığımız kadarıyla meşru gördüğü mümessil, yani koğuşun sorumlusu yetişkin kadının koyduğu kurallara göre yaşadıklarını anlatmışlardı. Mesela koğuşu temizlemek zorunda olmak gibi... Temizlemediklerinde "çavuş"un bağırdığını söylemişlerdi. Yine bir yetişkin tahakkümü, yine bir yetişkin şiddeti de denebilir... (U1)

Öte yandan hapsedilmiş kadınlar kendi aralarında bir dayanışma gösterebilirken kız çocuklarında bu dayanışma bilinci gelişim aşamaları itibari ile pek görülememektedir. (U2)

6.2. Oğlan çocuklarından farklılaşan tecrübeleri

Kız çocukları ile oğlan çocuklarının infaz koşulları karşılaştırıldığında oğlan çocuklarının kaldığı infaz kurumlarında akranlar arası fiziksel şiddetin daha yaygın olduğu vurgulanmıştır. Kız çocuklarında ise duygusal şiddet ve kişisel alana saygı gösterilmemesi daha ön planda karşımıza çıkan zorluklar arasındadır.

Olumlu bir kıyaslama yapıyorum evet çünkü erkek çocuklarına baktığımız zaman çocuk ve gençlik kapalı cezaevlerinde kalıyor çoğu 18 yaş altındakiler. Dava sürecinde 18 yaş-

nı doldurduysa doğrudan yetişkinlere transfer oluyor. Buradan kıyasla ya da doğrudan Maltepe üzerinden baktığımızda şiddetin daha fazla olduğu, çocukların birbirleri üzerinden daha fazla şiddet ürettiği ve bu şiddeti beslediği ve sistemin de buna müsaade ettiği aslında. Çocukların birbirlerini öldürmeye varan eylemlerinin de gerçekleştiği. Dış dünyayla iletişim noktasında da ailesiyle haberleşme ya da bir gazete okuyabilme ve disiplin uygulamaları konusunda çok daha baskıcı bir rejim altında oldukları. Bunlara dair çok fazla gözlemimiz var. Bir anda çocuğun tamamen korunmasız olduğu şiddetin çok yoğun uygulama alanına sahip olduğu kapalı bir yer var. Diğer yerde ise şiddet tabii ji vardır ama erkeklerin kaldığı yerlere kıyasen daha az olan nispeten işbirliği çerçevesinde örgütlenmiş bir yapı var. Dolayısıyla kız çocuklarının kaldığı kapalı cezaevleri ve oradaki iç uygulamalar erkeklere göre biraz daha yumuşak (U5)

Erkek çocuklarının cezaevi içinde en sık deneyimlediği şeylerden biri akranlarının fiziki şiddeti iken kız çocuklarının yaşadıkları deneyimler daha çok kişisel alana saygı gösterilmemesi ile alakalıydı. Bu kişisel alan meselesini ise görüşme yaptığım bir kız çocuğu aracılığı ile öğrendim. Görüşmeyi şöyle anlatabilirim. Görüşme yaptığım kız çocuğu dinine bağlı ve ibadetlerini yerine getirmek isteyen bir kızdı. Fakat onun söylemlerine göre, birlikte kaldığı kız çocukları bu duruma saygı göstermeyip bahsi geçen kız çocuğunun ibadetini yapmasını engellemekteydi. (U3)

Diğer bir yandan oğlan çocuklarına özgü infaz kurumları olduğu için buradaki personelin çocuklara özgü gelişimsel faktörler ve yaklaşım biçimlerine ilişkin temel bir eğitime sahip olduğu, kadın mahkumlarla kalan kız çocuklarının çocuklara özgü eğitilmiş personelle çalışma fırsatı bulamadığı vurgulanmıştır.

Bir diğer en sık deneyim ise cezaevi yönetimlerinin çocuğa karşı davranış biçimi. Açıkçası bu durumda, erkek çocuklarının kız çocuklarına nazaran daha şanslı olduğunu düşünüyorum. Çünkü erkek çocuklarıyla ilgilenen görevliler, bu göreve atanmadan önce genel anlamda çocuğa nasıl yaklaşılacağına dair bir eğitim almış olup kız çocuklarıyla genelde yetişkinlerle ilgilenen görevliler ilgilenmekte. (U3)

Bizim görüştüğümüz tahliye olan iki kişi, zaten erken yaşta akranlarıyla evlendiklerini ve hapisaneye girdiklerinde zaten çocuklarının olduğundan bahsetmişti. Tabii çocuklarını yanlarına almamışlar, bırakabilecekleri birileri varmış fakat çocuklarını bırakabilecekleri birileri olmayan erken yaşta çocuğu olan çocuk anneler muhakkak vardır diye düşünüyorum... En başta bu bile aslında bir deneyimin nasıl farklılaşabileceğinin bir örneği. Görüştüğümüz iki kadında hapisanede buldukları süre boyunca akıllarının hep dışarıdaki çocuklarında olduğunu söylemişti. (U1)

Oğlan çocuklara kıyasla kız çocuklarının infaz kurumlarında temel ihtiyaçlara erişimi açısından da farklılıklar gözlemlendiği belirtilmiştir. Bunların başında eğitim hakkına erişim, sağlık hizmetlerine ve hijyenik koşullara erişim ve çıplak aramalar ön planda yer almaktadır.

Eğitimine devam eden kız çocuğu tutuklandığında okula gidemiyor ve devamsızlıktan sınıfta kalıyor. Süre uzadığında ise okuldan atılıyor. Bu durumda tahliye bile olsa açık öğretimden başka bir şansı yok. Aslında "islah" (!) edilmek için kapatılan kız çocuğu örgün eğitimden men ediliyor. Örgün eğitime devam etmeyen çocuğun ise düzenli bir okulu olmadığı için ve suça itilmiş olmakla ilintili tacize, etiketlenmeye maruz bırakıldığı için çok parlak bir geleceğin beklediğini söyleyemeyiz. (U2)

Bir de mesela ihtiyaç noktasında, erkek çocukların ihtiyaçlarıyla kız çocukların ihtiyaçları arasında da ciddi anlamda farklar var. Sistem kız çocuklarının ihtiyaçlarını giderme noktasında ne kadar işlevsel ya da fonksiyonel orası tartışmalıdır. (U5)

Kişisel hijyen noktası bence en önemli göstergelerden bir tanesi..Ve fiziksel anlamdaki ihtiyaçları kişisel hijyen noktasında. Bunların tamamı yıkıcı etkiye sahip olabilir. Bu konuda sistem ne kadar öngörü sahibidir sistem ne kadar işlevseldir orası tartışılır. (U5)

Çıplak aramalar özellikle kız çocuklarıyla ilgili süreçlerde çok daha hassaslaşıyor. Arama kontrol sürecinde aslında insan onurunu zedeleyen bir muameleyle karşı karşıya kalıyorlar. Gelişimsel dönemlerine ilişkin adet dönemleri ihtiyaçlarını tespitle ilgili karşılaştıkları zorluklar var; herhangi bir ihtiyaçlarını dile getirmeleri bile sorun olabilir bir taraftan. Bir pede ulaşım bile bir sorun. (U6)

Oğlan çocukları ile kıyaslandığında kız çocukların sosyal bağlarının daha ön planda olduğu, dolayısıyla bu bağları sekteye uğratan infaz sürecinin kız çocuklarını daha da yalnızlaştırdığı, özellikle bebeği olan kız çocuklarının kendini suçlama eğilimlerinin daha ön planda olduğu ortaya konmuştur.

Kız çocuğu kendisi cezalandırılmışken aynı zamanda kendisi yüzünden çocuğunun da cezalandırıldığını düşündüğü için psikolojik olarak daha fazla yıpranıyor. Erkek çocuğunda böyle bir durum yok. Ondaki tek şey hayatta kalma davranışı. Ama kız çocuğunun düşünmesi gereken başka şeyler var. Dolayısıyla daha yıpratıcıdır. (U5)

Bir diğeri de çocuğu varsa eğer çocuğundan ayrı kalmaya yönelik ya da çocuğun da cezaevinde olmasından dolayı duygusal suçluluk (U5)

Kız çocuklarının deneyimleri oğlan çocuklarıyla aynı olamaz. Hem dışardan gelen ilgi hem de yalnızca kendi akranlarıyla kalmak bağlamında olamaz. Ayrıca elbette ki yetişkin erkeklerin bulunduğu hapishanelerde de kaldıkları düşünülürse, gerek kişisel ihtiyaçları, gerek idarenin tutumu vs hayatı daha zorlaştırmaktadır,, özellikle savunmasız, yardıma muhtaç vs. değiller fakat kapatılmanın bir kız çocuğuna etkisi şu olabiliyor: görüştüğümüz kız çocuğunun yüzünde bir dövme vardı, anlamını sormuştuk ve bize yanıtı "Göz yaşı derler ona, cezaevinde yaptım onu" şeklinde olmuştu... (U1)

Genel olarak özellikle biraz daha küçük çevrelerine daha bağımlı, o bağlar daha sert bir şekilde kesintiye uğradığında orada olmaktan bir oğlan çocuğuna göre daha çok etkilenecek. Genel olarak kız çocuklarının onlara (oğlan çocuklarına) kıyasen daha yalnız hissetme ihtimali olduğu göz önünde bulundurulmalı. (U6)

7. Tahliye Sonrası Yaşanabilecek Zorluklar

7.1. Tahliye Sonrası Benzerlikler

Açıkçası tahliye sonrası kurumu bizim ülkemizde çalışmıyor. Evet belli kanunlarda ve iç düzenlemelerde neler yapılabileceğine dair bilgiler var ama bu bilgilerin pratik dünyada bir karşılığı yok. İki açıdan da bakarsak, tahliye olan kişi cezaevinden çıktığı için ilk etapta kendini iyi hissediyor. Fakat sonrasında gerçek hayatla yüzleştiklerinde bu insanların derin bir umutsuzluğa kapıldıklarını görmemek mümkün değil. Daha doğrusu sahada çalışmayanlar için mümkün demeliydim. Çünkü tahliye sonrasına dair elimizde çok veri yok. Bu insanlar ne yer? ne içer? hayatlarını nasıl idame ettirirler? sorularına yönelik tatmin edici bir cevap bulmak olanaksız. (U3)

Barınma, ekonomik sorun(iş), dışlanmışlık, eğitimin sekteye uğraması ve tekrar suça karışma riski (U5)

7.2. Tahliye Sonrası Farklılıklar

Hele ki konu kız çocukları ise, durum benim açımdan daha da kötüleşiyor. Kız çocuklarına tahliye sonrasında dış dünyada neler yapabileceklerine dair bilgi verilmediğini düşünüyorum. Biz bu çocuklarla yakından ilgilenip onları yaşamlarını devam ettirebilecek düzeye getirene kadar da takip etmeliyiz diye düşünüyorum. (U3.)

Ancak kız çocuklarında benim önümde bir şey var: uyuşturucu madde ticareti yapan meşhur bir aile var. Onun tüm çocukları tutukluydu zaten iki kız çocukları. Onlar tahliye oldular ve o aileye geri döndüler. Sonrasında ne oldu bilmiyorum. Muhtemelen ailedeki geleneği devam ettireceklerdir veya tahliye öncesinde evli değilse tahliye sonrasında evlendirilir artık bu işlerden uzak kalsın düşüncesiyle. Ama zaten örgütlü bir şey içerisindeyse o zaten o alanda ilerlemek zorunda kalacaktır yani ayrılamayacaktır. Diğer şekilde de evlendirilecek ve eve kapatılacaktır. (U5)

7.3. Tahliye Sonrası Öneriler ve Reformlar

Bu kurumlar ancak STK'lar ve gönüllü avukatlar tarafından desteklendiği sürece işlerlik kazanabilir. (U3)

Görüştüğümüz iki kadınında çocukları vardı ve hapisaneye girmeden önce biri işsizdi, kaynanamlarla oturuyorum demişti, biri de dilencilik yaptığını söylemişti. Görüşmede, hapisane görevlileri arasında tahliye olurken sizinle bir şeyler konuşan, size hiç sorular soran birileri oldu mu diye sorduk. İşsiz olan kadın, bana kimse bir şey sormadı dedi. Dilencilik yapan kadın ise bana sordular napacan diye, bende dilencilik yaparım yine gelmem dedim, bir şey demedi dedi. İki tane 17 yaşında çocukları olan kız çocuğu dü-

şünün, bu çocuklar devlet koruması altındalar; biri dilencilik yapmaya devam edeceğini söylüyor ve çocuk adalet sistemi diye bir şey varsa şayet, müdahale etmek, destek mekanizmaları yaratmak için çok kritik bir an, bir fırsat hatta fakat herhangi bir destekle karşılaşmıyorlar. (U1)

Örneğin infaz kanununda kız çocuklarıyla ilgili görebileceğiniz tek madde kız çocuklarının hangi kurumlarda kalacaklarını tanımlayan maddedir. Peki ya oğlan çocuklarından ya da yetişkin kadınlardan farklılaşabilecek ihtiyaçları, dolayısıyla hakları? Aslında bunların olmayışının bana çağrıştırdığı soru şu; kız çocukları, çocuk değil mi? Örneğin hapishaneyi incelemeye gelen heyetlerin içinde kesinlikle kadın olması gerekiyor. Bu hatayı milletvekilleri de yapıyor. Bir yere gidiyorlar iki-üç kişi fakat aralarında kadın yok, tercüman yok... Bu görüşmeden nasıl verim alınabilir? Yani sadece hapishanede değil, hapishaneyi inceleme yetkisi olan veya bu izni alan resmi/sivil kurumların veya çocuklarla görüşecek bir grup içerisinde kadınlarında olması gerektiği, kız çocuklarının ihtiyaçlarının anlaşılabilmesi için ihtiyaç analizlerinin yapılması, bu analizlerin sonucunda görüşmelerde sorulması gereken temel soruların belirlenmesi gerekiyor. Bu bile kıymetli bir iştir. Kocaman bir değişiklikten bahsetmiyoruz mesela burada, bunu yapmak zor değil. (U1)

Tabi burada aktörleri sayarken, bu ihtiyaçların, hakların sahipleri olan kız çocuklarını unutmamak gerekiyor. Ne yapılırsa bir şekilde kız çocuklarına da danışarak yapmak gerekiyor. Örneğin oğlançocuklarına özgü çocuk hapishaneleri var, kız çocukları yetişkin hapishanelerinde kalıyorlar. Burada hemen bir refleks olarak kız çocuklarına da bir hapishane açılsın denebilir ama dikkatli olmak gerekiyor; kız çocukları ne düşünüyor, neye ihtiyaçları var, biliyor muyuz? Bu örnek aslında genişletilebilir. Bu çerçeveye bağlı kalabilmenin kıymetli olduğuna inanıyorum." (U1)

Kız çocuklarıyla ilgili Türkiye'de sivil toplum örgütleri olarak özel bir çalışma alanı yaratmadık ve çoğunlukla çocuklar cinsiyetsizmiş gibi tartışıldı, çoğunlukla oğlan çocuklarıyla ya da oğlan çocuklarına yönelik gidip hapishanede atölyeler veya başka çalışmalar yapıldı... (U1)

KAYNAKÇA

- Acoca, L. (1998). Outside/inside: The violation of American girls at home, on the streets, and in the juvenile justice system. *Crime & Delinquency*, 44(4), 561-589
- Alemangno, S., Shaffer-King, E., & Hammel, R. (2006). Juveniles in detention: How do girls differ from boys? *Journal of Correctional Health Care*, 12(1), 45-53.
- Ariga, M., Uehara, T., Takeuchi, K., Ishige, Y., Nakano, R., & Mikuni, M. (2007). Trauma exposure and posttraumatic stress disorder in delinquent female adolescents. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(1), 79-87.
- Bartollas C. & Schmallegger F. (2017), Çocuk Suçluluğu, Çeviri Ed: Yücel Didem, Gönültaş Burak, 9.basımdan çeviri, Nobel Yayıncılık.
- Baykara-Acar, Y., Kırımsoy, E., Koman, E., & Karagöz, D. (2012). Çocuk adalet sistemi odağında kanunla ihtilaf halindeki çocukların durumu (araştırma raporu). Türkiye’de çocuk adalet sisteminin yönetimi. Eds: İHOP, Ankara, İnsan Hakları Ortak Platformu, 21-99.
- Belknap, J., & Holsinger, K. (1998). An overview of delinquent girls: How theory and practice failed and the need for innovative changes. In R. T. Zaplin (Ed.), *Female Offenders: Critical Perspectives and Effective Interventions*, Gaithersburg, MD: Aspen Publishers.
- Belknap, J., & Holsinger, K. (2006). The gendered nature of risk factors for delinquency. *Feminist Criminology*, 1(1), 48-71.
- Bloom, Barbara E. ., Covington, Stephanie S, *Effective Gender-Responsive Interventions in Juvenile Justice: Addressing the Lives of Delinquent Girls* <https://www.stephaniecovington.com/assets/files/7.pdf>
- Bolos, S., & Peterson, D. (2015). *Female Offenders in the Juvenile Justice System:” Their Story”* (Doctoral dissertation).
- Byrne, M., & Howells, K. (2002). The psychological needs of women prisoners: Implications for rehabilitation and management. *Psychiatry, Psychology and Law*, 9(1), 34-43.
- Campbell, R., Ahrens, C., Sefl, T., & Clark, M. (2003). The relationship between adult assault and prostitution: An exploratory analysis. *Violence and Victims*, 18(3), 299-317.
- Cauffman, E. (2008). Understanding the female offender. *The Future of Children*, 18(2), 119-134.
- Chassin, L. (2008). Juvenile justice and substance use. *The Future of Children*, 18(2), 165-183.
- Covington, S. (2000). Creating gender-responsive programs: The next step for women’s services. *Corrections Today*, 63(1), 85-87.

Covington, S. (2003). A woman's journey home: Challenges for female offenders. In J. Travis & M. Waul (Eds.), *Prisoners once removed: The impact of incarceration and reentry on children, families, and communities*. Washington, DC: Urban Institute Press.

Crick, R., & Rose, A. (2000). Toward a gender-balanced approach to the study of socio emotional development: A look at relational aggression. In Miller, P., & Scholnick, E. *Toward a Feminist Developmental Psychology*. New York, NY: Routledge.

Crick, R., Casas, F., & Nelson, A. (2002). Toward a more comprehensive understanding of peer maltreatment: Studies of relational victimization. *Current Directions in Psychological Science*, 11(3), 98-101.

Dixon, A., Howie, P., & Starling, J. (2004). Psychopathology in female juvenile offenders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(6), 1150-1158.

Erükçü, G., & Akbaş, E. (2012). Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri Uygulamalarına Eleştirel Bir Bakış/A Critical Review Of Child Court Practice In Turkey. *Journal of the Human and Social Science Researches (itobiad)*, 1(3), 135-153.

Hoyt, S. & Scherer D.G (1998). Female Juvenile Delinquency: Misunderstood by the Juvenile Justice System, Neglected by Social Science, , *Law and Human Behavior*, Vol 22, No. 1.

Girls in the Juvenile Justice System Author(s): Paula Schaefer - Source: *GPSolo*, Vol. 25, No. 3, *Child Welfare and Juvenile Justice (APRIL/MAY 2008)*, pp. 16-21 Published by:

American Bar Association Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/23673537> Accessed: 19-01-2019 11:01 UTC

European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)

Hubbard, D. J., & Pratt, T. C. (2002). A meta-analysis of the predictors of delinquency among girls. *Journal of Offender Rehabilitation*, 34(3), 1-13.

İçli, G.T. (2013) *Kadın Suçluluğu*, Seçkin Yayıncılık.

Juvenile Offenders and Victims: A National Report, Publication year: 1995 | Cataloged on: Apr 15, 2014 , Snyder, Sickmund

Miazad, O., (2002). *The Gender Gap: Treatment of Girls in the U.S. Juvenile Justice System* American University Washington College of Law, 2002

Neglected needs: Girls in the criminal justice system, Penal Reform International 2014

Neumann, W. L. (2012). *Social research methods: Quantitative and qualitative approaches*. New York: Pearson.

Kerig, P. K., & Becker, S. P. (2012). *Trauma and girls' delinquency*

- Kerig, P. & Schindler, S.R. (2013). Engendering the Evidence Base: A Critical Review of the Conceptual and Empirical Foundations of Gender-Responsive Interventions for Girls' Delinquency.
- Kırımsoy, E., Acar, H., Sevük, H. Y., Kaynak, H., Aydın, M., Antakyalıoğlu, Ş., ... & Acar, Y. B. (2013). Çocuk Adalet Sistemi Çalışanları Eğitim Programı. Sosyal Çalışma Görevlileri için Eğitim Kitabı.
- Öktem, D. (2012). Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi Ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi. Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi, İHOP, Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları.
- Kerig, Patricia K. & Ford, Julian D. (2014). Trauma among Girls in the Juvenile Justice System From the National Child Traumatic Stress Network Juvenile Justice Consortium
- Parlak, S., & Ekşi, H. (2017). Suça sürüklenmiş kız çocuklarının ahlaki kimlikleri ve suça yönelik algılarının feminist etik bağlamında incelenmesi. Fe Dergi Feminist Eleştiri, 9(1), 55-70.
- Richards, K. (2011). What makes juvenile offenders different from adult offenders?. Trends and issues in crime and criminal justice, 409.
- Şahin, F. S. & Ağaoğlu Canay, D. (2018). Suç İşlemiş Kadının Failliği Üzerine Çocuk Öldürme Suçu Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme, Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Ed: Uygur, G. & Özdemir, N. Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Silbert, Mimi H. & Pines, Ayala M., (1982). Entrance into Prostitution First Published
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zahn, M., & Day, J. (2009). Determining what works for girls in the juvenile justice system: A summary of evaluation evidence. Crime & Delinquency, 55(2), 266-293.

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneđi / Türkiye Hapishane Çalışmaları Merkezi
Katip Mustafa Çelebi Mh. Billurcu Sk. No 5/2 Pk: 34433 Beyođlu / İstanbul
Tel / Fax : +90 212 293 69 82 e-mail: info@tcps.org.tr